

HERCZEGHNÉ Orbán Éva Melinda

A szerb nemzeti kisebbség jogainak érvényesítése a magyarországi köznevelésben (2014)

Több mint harminc éve tanítok, és mint pedagógust mindig is érdekelt milyen lehet egy kisebbségi, nemzetiségi iskolában tanítani, miben azonos és miben más a többségi magyar iskolákhoz képest. Munkámban szeretném bemutatni a szerb nemzeti kisebbség jogainak érvényesülését a mai magyar köznevelés rendszerében, és rajtuk keresztül érzékeltetni, hogy a nemzetiségi nevelés-oktatás hozzájárul az ország kulturális sokszínűségének a fenntartásához és megőrzéséhez. Ezért intézményeik működtetése, elért eredményeiknek a megtartása, valamint a fennmaradásukhoz szükséges feltételek biztosítása és javítása kiemelten fontos közérdek.

Változások napjainkig

Magyarországon a történelmi megrázkódtatások, a határátaszabások, a kitelepítések, az erős asszimilációs kényszer és a vegyes házasságok következtében a kisebbségek létszáma radikálisan lecsökkent. A kisebbségi, nemzetiségi lét alapvető, megkülönböztető jegyei: a saját anyanyelv mindennapos használata, a nemzetiség tárgyi- és szellemi kultúrájának és hagyományainak ápolása, az ünnepi szokások, az életvezetési módok és a vallás gyakorlása mára beszűkült a többségbe olvadásnak köszönhetően, és egyre elterjedtebb lett az egynyelvűség, vagyis a kisebbség anyanyelvévé is a többségi anyanyelv válik. Ezzel együtt jár kultúrájuk térvesztése és eltűnésének veszélye is. Régen az ilyen közösségekre jellemző tudás és tradíció, valamint a beleszületés kijelölte a nemzetiségi, kisebbségi csoporthatárokat. A modernizációnak köszönhetően a kisebbségi kultúra jelentős része már elveszett és elmosódottá tette ezeket a határokat. Amit valamikor az egyén az elsődleges szocializálódása során a családjában és a baráti-, illetve a lakókörnyezetében sajátított el, az mára iskolai tananyag, és másodlagos szocializáció során megtanulandó lecke illetve szabad identitásválasztás lett. Pedig mindegyik nemzeti és etnikai kisebbség saját nyelvével, történelmével és kultúrájával színesíti, gazdagítja Magyarországot. Így a 21. századra a nemzetiségi és etnikai identitás megőrzése, védelme és ápolása kiemelt feladattá vált.¹

A szakdolgozati kutatásom arra irányult, hogy megismerjem, mennyire érvényesülnek a szerb kisebbség nemzetiségi neveléshez-oktatáshoz való jogai a mai magyar köznevelés rendszerén belül. A feltevéseim a következők voltak:

- a) a hatályos jogi szabályozás kielégítően biztosítja a szerb nemzeti kisebbség számára a nemzetiségi neveléshez-oktatáshoz való jogait, és ezek a jogok a gyakorlatban is megvalósulnak, érvényesülnek;
- b) továbbá a hatályos jogi szabályozás biztosítani tudja a nemzetiségi nevelés-oktatás magas színvonalát;
- c) a szerb nemzetiségű tanulók magas szinten tudják elsajátítani nemzetiségi anyanyelvüket, megismerhetik nemzeti értékeiket, gyakorolhatják kultúrájukat, és ezáltal megtalálják és megőrzik identitásukat, hagyományaikat, elfogadják és másoknak is megmutatják nemzetiségük értékeit.

Az alkalmazott kutatás során a kutatási témában legjáratasabb, leghitelesebb ismeretek birtokában lévő két személlyel készítettem interjút: a budapesti Nikola Tesla Szerb Tanítási

¹ BINDORFFER Györgyi: Jövevényektől az államalkotó tényezőig; Nemzetiségek és nemzetiségpolitika Magyarországon 1790-től napjainkig. p.1. [2014.05.06] <<http://www.kisebbségiombudsman.hu/data/files/184992660.pdf>>

Nyelvű Általános Iskola és Gimnázium igazgatójával, Dr. Lásztity Jovánkával, az iskolát fenntartó Szerb Országos Önkormányzat elnökével, és Szerb Nemzetiségi Szószózóval, Alexov Lyubomirral. A következők az általuk elmondottak tömör összegzése.

Az 50-es évekig Magyarországon több szerb felekezeti iskola volt. Az államosításig a szerb iskolák 200 éven keresztül egyházi iskolaként működtek, és minden iskolában a szerb volt a tanítás nyelve. Az államosítással ezeket zömében megszüntették, körzetesítették, és az összevont iskolákat egyre kevesebb helyen engedélyezték. Így a szerb gyerekek zöme bekerült a magyar iskolákba, és ott a szerb nyelvet, mint idegen nyelvet tanulhatták. Először ugyan az órarendbe építve, de aztán csak kapcsolt órában, majd csak szakkörön, és végül sehogy. Ez nem működött így jól, és a szülők is hibáztak, mert amikor az angol és a szerb nyelv közül lehetett választani az iskolákban, akkor sokan az angolt választották, mondván, hogy szerbül majd otthon megtanul a gyerekük. Ennek következtében sok helyen eltűntek a szerb iskolák az oktatásból.

A jelenleg Magyarországon élő szerb nemzeti kisebbségről elmondható, hogy az ország területén belül szórványban él, és sehol sem alkot többséget. Általános probléma az adott településeken ott, ahol szerbek élnek, hogy számukra külön óvodai csoportokat vagy általános iskolai osztályokat tudjanak kialakítani. Ezért általában területi, illetve országos beiskolázású intézményeik vannak. Ezeknek a nagy, konglomerált intézményeknek az egyetlen esélye, hogy az általános iskola első osztályában megfelelő számú diákjuk legyen csak az, ha van az intézményeknek saját óvodája. Egyrészt a helyi kötődés miatt, másrészt pedig a Nemzetiségi NAT szerint a nemzetiségi iskolákban, a tannyelvű, kéttannyelvű iskolákban az első évben az anyanyelvet és az anyanyelv írását, olvasását tanulják a gyerekek. Az ő esetükben ez a cirill betűs írást és olvasást jelenti. A gyerekek csak a második osztálytól ismerkednek meg a latin betűvel és a magyar írással, olvasással. Ezért a beíratott gyerekek közül, aki valamilyen okból nem beszél szerbül, pl. nem járt szerb óvodába, nem tudja követni a tanítást. Sőt, tele lesz kudarcélményekkel, ami nem hogy a nemzetiségi kötődését erősítené, hanem inkább taszítja, és nem akar majd odajárni. Ezért a szülő végül a többségi magyar iskolába átíratja.

Hazánkban jelenleg tíz településen működik a szerbeknek nyelvoktató iskolájuk, és négy településen pedig szerb tannyelvű: Battonya, Deszk, Lórév és Budapest, Rózsák tere. Ezek közül az utóbbi években a Szerb Országos Önkormányzat fenntartásába került három iskola: a battonyai, a lórévi és a budapesti. Így ezekben az iskolákban teljesen megoldódtak a működési feltételek, mindenre jut anyagi fedezet, nagyon jók a körülmények és magas a szakmai munka színvonala. A Szerb Országos Önkormányzat azért vette ki a jelenlegi KLIK rendszerből ezeket a tannyelvű iskolákat, hogy együtt maradjon az óvoda, az általános iskolával és a gimnáziummal. Nem akarták ezen központi intézményeik szétdarabolását engedni, mert ettől szétesett volna az évtizedek alatt kialakult és jól bevált iskolarendszerük. Kiemelendő az is, hogy a nemzetiségi létnek a kulturális értékeit is közvetítenie kell a szerb iskoláknak, tehát a névre, a gyökereik megőrzésére, a szerb hagyományok ápolására és a pravoszláv vallásra is nagyon nagy hangsúlyt fektetnek. A szerb tannyelvű nemzetiségi iskolák nemcsak köznevelési intézmények, hanem ezek nemzetiségi bázisintézmények is. Az iskolákban rendszeresen tartanak különböző szerb rendezvényeket, színházi előadásokat, filmvetítéseket, irodalmi esteket.

Törvényi szabályozás

Magyarországon a szerb nemzetiségi iskoláknak a magyar iskolarendszer részeként tartalmi szempontból illeszkedniük kell a magyar oktatásügybe, illetve az egész rendszerbe. A jogi szabályozásban sincs kivétel, tehát a nemzetiségi iskolákra is lényegében ugyanazok a szabályok vonatkoznak, valamint plusz szabályok is, de csak pozitív értelemben:

Magyarországon a 2010. évi kormányváltást követően új nemzetiségi, köznevelési és felsőoktatási törvényt alkotott az Országgyűlés. Megújultak a nevelést, oktatást meghatározó dokumentumok, beleértve a Nemzeti alaptantervet, a kerettanterveket, a nemzetiségi óvodai nevelés és a nemzetiségi iskolai nevelés-oktatás irányelveit, valamint a nemzetiségi nyelvi és népismereti kerettanterveket. Továbbá a nemzetiségi gyerekek számára biztosítani kell a népismeret tárgykörébe tartozó ismeretanyagok elsajátítását, így különösen a nemzetiség és az anyaország történelmének, irodalmának, földrajzának, kulturális értékeinek és hagyományainak, a nemzetiségi jogok és intézményrendszerek megismerését.

A nemzetiségi köznevelési intézményeket is érintették a jogszabályi változások. A nemzetiségi óvodai nevelés továbbra is a helyi önkormányzatok kötelező feladata maradt, viszont az új jogszabály, a nemzetiségi iskolai nevelést-oktatást az állam kötelező feladatává tette. Az Alaptörvényben megfogalmazottak szerint, az új nemzetiségi- és nemzeti köznevelési törvénynek pedig biztosítani kell a nemzetiségi nevelés-oktatás megszervezését és fenntartását. A nemzetiségi anyanyelvű és anyanyelvi közneveléshez, az anyanyelvű pedagógusok képzését és továbbképzését is az állam feladatává tette. E feladat keretében az államnak támogatnia kell a nemzetiségek anya-, illetve nyelvszülőországból érkező oktatók magyarországi vendégtanári alkalmazását is.²

2013. január 1-től a nemzetiségi iskolák működtetését is a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ vette át, az iskolaépület tulajdonjogával rendelkező, helyi önkormányzattal együttműködve. A köznevelési törvény 74.§ (7) bekezdése azonban kimondja, hogy a nemzetiségi önkormányzatok, a nemzetiségek által lakott településeken, a nemzetiséghez tartozók óvodai nevelésére és iskolai nevelésére-oktatására létrehozott intézmények fenntartói jogát, köznevelési szerződéssel átvehetik a települési önkormányzatoktól, vagyis az államtól. Ebben az esetben a kisebbségi önkormányzatok a költségvetési törvényben meghatározott nemzetiségi fenntartói támogatást és hozzájárulást is igényelhetnek, hogy az általuk átvett közoktatási intézmények működtetését biztosítani tudják. Továbbá pályázatokat nyújthatnak be az anyaországgal való kapcsolattartáshoz, a nemzetiségi tankönyvek beszerzéséhez, és a pedagógiai szakmai szolgáltatások igénybevételéhez. Valamint kiemelt támogatásban részesülnek a teljes anyanyelvű, illetve a kétnyelvű iskolák, és a felmenő rendszerben nemzetiségi kétnyelvű oktatásra áttérő intézmények is. Az elsőtől a nyolcadik évfolyamig a nemzetiségi nevelés-oktatásban, az állam biztosítja, hogy a tanulók számára a tankönyvek térítésmentesen álljanak rendelkezésre.³

Hazánkban a nevelés-oktatás nyelve a magyar nyelv, de a nemzetiségi óvodákban és iskolákban részben vagy egészben a nemzetiségek nyelve. A nemzetiségi iskolák, a pedagógiai programjukat a 17/2013. rendelet 4. mellékletében meghatározott Nemzetiségi iskolai nevelés-oktatás feladatai alapján készítik el. Az iskola pedagógiai programjának és helyi tantervének tartalmaznia kell a nemzetiségi nyelv és irodalom, valamint a nemzetiségi népismeret oktatását az első évfolyamtól a tizenkettedik évfolyamig. Ezekben az iskolákban a népismeret tanítását önálló tantárgyként, és anyanyelven kell megoldani.⁴

A közoktatási tárca kiemelt feladatának tekinti, hogy kétoldalú egyezményekkel biztosítani tudja a magyarországi nemzetiségi fiatalok számára, a magyar ösztöndíj lehetőségeket az anyaországi teljes idejű felsőoktatási képzésekre, részképzésekre, nyelvi-módszertani és szaknyelvi pedagógus-képzésekre, valamint a doktorandus képzésekre. Azt is biztosítani kell, hogy a nemzetiségi gyerekeknek továbbra is legyen lehetőségük anyaországi programokon való részvételre. A nemzetiségi fiatalok esélyegyenlőségét a továbbtanuláshoz, állami ösztöndíjjal, illetve részösztöndíjjal támogatja.⁵

² 2011. évi CLXXIX törvény 23.§ (2),(4)

³ Nkt.46.§ (5)]

⁴ 17/2013. rendelet 5.§

⁵ BALOG Zoltán: J/12618. számú beszámoló a Magyarország területén élő nemzetiségek helyzetéről 2011-2013. Budapest, 2013. p.20-24. [2014.05.19.] <<http://www.oslovma.hu/XXX/NemzBesz.pdf>>

Aktuális feladatok

Ilyen kisszámú szerb nemzetiségi iskola mellett a szerb nemzetiségi közoktatás, köznevelés, megoldottnak tekinthető. Azt a kultúrát és az oktatást, ami a szerb kisebbséghez tartozik, lényegében a Szerb Országos Önkormányzat által működtetett Szerb Kulturális és Dokumentációs Központ, a Kutatási és Tudományos Intézet, valamint a Pedagógiai és Módszertani Központ létrehozásával teljességgel lefedték. Olyan finomításokra azonban még szükségük lenne, hogy biztosított legyen számukra a kétnyelvű adminisztráció és a gyerekek számára kiadható kétnyelvű bizonyítványok. Bár ez törvényileg most is előírás, mégsem könnyű ilyen nyomtatványokat beszerezni.

A tankönyvkiadásban és a tankönyvpiacon jelentős a lemaradásunk a nemzetiségi tankönyvek rovására. Magyarországon, amikor végbemegy egy köznevelési reform, esetleg változik a NAT, a kerettantervek, vagy változnak az irányelvek, akkor a magyar nyelvű tankönyveket ehhez igazítják, de senki nem gondol arra, hogy mi lesz a nemzeti iskolákkal. Mindig is volt egy 4-5 éves fáziskésés, mire az új magyar tankönyveket szerbre lefordították és kiadták. Rosszabb esetben, még el sem készültek a fordítással és a kiadással, már jött egy újabb változtatás, egy másik kormányzat, másik stratégiával, újabb jogi szabályozásokkal és újabb tankönyvekkel.

A tankönyvhelyzet néhány évvel ezelőtt végre megoldódni látszott. A Szerb Országos Önkormányzat 2013-ban elnyert egy Uniós TÁMOP pályázatot. Majdnem 200 millió Ft-ot kaptak az akkor hatályos tankönyvjegyzék szerint engedélyezett, magyar nyelvű tankönyvek és munkafüzetek lefordítására és kiadására. Közben, a pályázat ideje alatt megváltozott a NAT. Kijöttek az új kerettantervek, és az új kormányrendelet szerint csak olyan tankönyv kerülhet föl a tankönyvjegyzékre, amit már az új kerettanterv szerint írtak. Most itt állnak közel 55 db lefordított tankönyvvel és munkafüzetrel, amire nem hajlandó az Oktatási Hivatal kiadni az engedélyt, mert azok nem az új kerettanterv szerinti. Amikor a pályázatot beadták, még szó sem volt az új kerettantervről. A pályázattal sem lehetett már tovább várni, mert azok a pénzek még a 2006-2013-as Európai Uniós költségvetésből származtak. Most fennáll egy ilyen exlex helyzet, ahol jó megoldás nincs. De a legrosszabb ebben az, hogy hiába vannak lefordítva a tankönyvek, hiába egyezik a tananyag 70-90%-ban a mostani, hatályos tankönyvekkel, mégsem kerülhetnek föl a tankönyvjegyzékre, így nem rendelhetők, és természetesen a gyerekekhez sem juthatnak el. Az anyaországból kapott tankönyvekkel is az a baj, hogy nem kompatibilisek a magyar kerettantervekkel, vagyis ezeket sem tudják használni. Érdemesnek tartom megemlíteni: ha Szerbiában megjelenik egy új tankönyv szerbül, azt rögtön lefordítják mind a 12, az alkotmányukban elismert nemzetiség nyelvére is, és ezek azzal egyidejűleg kerülnek kiadásra! Nálunk, az Alaptörvény ugyanezt garantálja, de a jogelv nem valósul meg, mert erre nincs elegendő pénzügyi forrás a magyar költségvetésben. Elvileg, ha az előzőekre találna valami jogi megoldást a kormányzat, akkor kb. 2018-ra a szerb nemzetiségi iskoláknak minden iskolatípusára, és azok évfolyamaira lenne szerb nyelv- és irodalomból, történelemből, földrajzból és biológiából szerb nyelvű tankönyvük és munkafüzetük. Ha mindez sikerülne akkor a környezetismeret és a természetismeret tankönyveket, valamint a kémia és a fizika tankönyveket is le tudnák szerb nyelvre fordítani. Amivel sosem volt gondjuk, azok az önálló tartalmak. Ők is fejlesztettek tankönyveket a szerb nyelv- és irodalom, valamint a népismeret tantárgyakhoz. Az azonban teljesen érthetetlen a számukra, hogy a szerb nyelv és irodalom tanításához miért kellett saját programot írniuk, azt miért nem vehették át Szerbiából? A szerb program nem ütközne a magyar tantervvel és tananyaggal, mivel a magyar iskolákban ez nem tantárgy. Összességében elmondható, hogy a szerb nyelvű tankönyvek részbeni hiánya jelentős hátrányt jelent az iskoláiknak. Amikor egy szülő szerb tannyelvű iskolába szeretné beíratni a gyermekét, és szembesül a tankönyvi problémákkal és gondokkal, sokszor inkább a többségi magyar iskolát választja.

Tanárképzés

A tanárképzés sem teljesen megoldott a számukra. Szegeden és Pesten, a bölcsészkaron folyik szerb nyelv- és irodalom tanári képzés, a budai tanítóképzőben pedig szerb nyelvű tanítói képzés. Az összes többi felsőoktatási intézményben viszont nincs semmilyen szaktanári képzés szerb nyelven. Régebben, amíg működött a két állam között ilyen megállapodás, ösztöndíjjal lehetett Szerbiában tanári diplomát szerezni. Erre azonban az utóbbi 20 évben nem volt lehetőség a háborúk következtében. Tavaly indult el újra, az ösztöndíjat a Szerb állam nyújtotta, 7 magyarországi szerb nemzetiségű diáknak. Közülük most hárman kint tanulnak, a többiek hazajöttek, mert nagyon nehezek ott a körülmények. Amíg a magyar állam gond nélkül befogad minden vajdasági fiataalt, aki a magyar felsőoktatásba jelentkezik, ad a számukra állami ösztöndíjat és biztosít kollégiumot is, addig a szerb állam most erre képtelen. Jelenleg nincs a két állam között szerződés. A problémát mérlegelve, egyáltalán ki taníthat tannyelvű nemzetiségi iskolában? A jelenlegi törvényi rendelkezések szerint szerb iskolában szerbiai tanári diplomával nem taníthat valaki mindaddig, amíg a diplomája nem honosított. Nem a nyelvi kompetenciáit vitatják, hanem hogy az a diploma, mint végzettség, megfelel-e a magyarországi előírásoknak. Furcsa helyzetet szül az is, ha egy szerb nemzetiségű fiatal végez bármelyik hazai tanárképző főiskolán vagy egyetemen, de nem rendelkezik szerb nyelvből nyelvvizsgával, hiába beszél jól a szerb nyelvet, ő sem taníthatja szerb nyelven a saját szaktárgyát. Erre a problémára a megoldást az jelentené, ha beindulna egy olyan kétszakos tanárképzés Magyarországon, ahol az egyik szak a szerb nyelv lenne, a másik pedig valamelyik szaktárgy. Ez lenne a jövő, mert ez nem okozna túlképzést sem, hiszen az ilyen végzettséggel rendelkező pedagógusok akár a többségi magyar iskolákban is tudnának tanítani.

Tehát a nemzetiségi iskolák olyan iskolarendszerek, amelyeket nem lehet a többségi iskolák szerint kezelni. A nemzetiségi iskolák a specifikusságuk, a kis létszámuk és minden más egyéb egyediségük miatt jelentősen eltérnek a többségi iskoláktól. A nemzetiségi iskoláknak a finanszírozása és működtetése pozitív

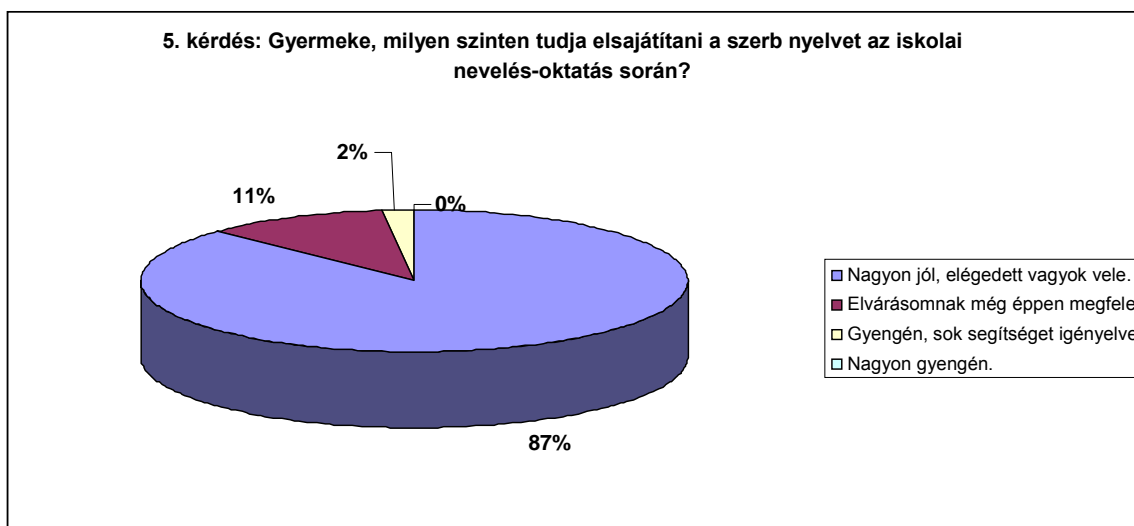
Kutatási eredményeim

A kutatási témámban kérdőíves kutatást is végeztem a budapesti Nikola Tesla Szerb Tanítási Nyelvű Általános Iskola alsó- és felső tagozatán tanuló gyerekek szülei körében, reprezentatív mintavétellel - a harmadik osztálytól a nyolcadik osztályig bezárólag. A nyomtatott kérdőív zárt kérdéseket, tehát a hozzájuk tartozó lehetséges válaszokat is tartalmazta. Ez a technika biztosította azt, hogy a nagyobb számú adatszolgáltatás mellett is a válaszok érzelemmentesek, tárgyyszerűek, a témához, a kérdéshez szorosan kapcsolódóak és tipizálhatók legyenek. A kérdőívek anonimok voltak. A kapott válaszokat és adatokat statisztikai elemzéssel dolgoztam fel. A kérdőívről kiválasztottam négy kérdést, amelyek jól reprezentálják a szakdolgozati kutatásom feltevéseit, valamint a szülők véleményét és álláspontját.

A kérdésekre kapott válaszok elemzése, kiértékelése

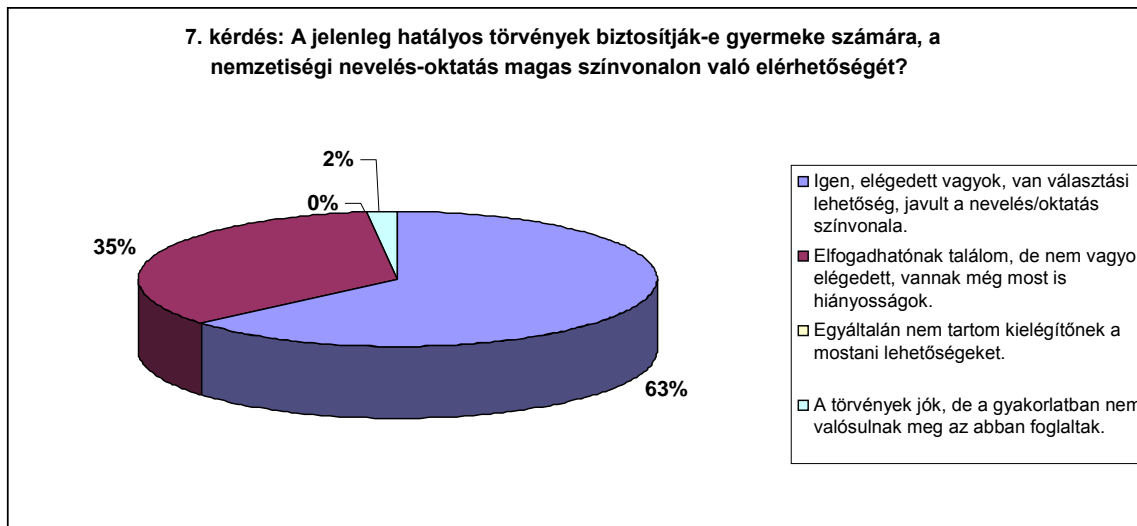

Arra szerettem volna választ kapni, hogy mennyire elégedettek a szülők a népismereti órákon elsajátítható ismeretek mennyiségével, megítélésük szerint kiemelkedően sok, elegendő vagy túl kevés az. A kérdés a szerb nemzetiség hagyományairól, szokásairól tanultak mértékét elemezte. A szülőknek több mint a fele, 55%-a, nagyon elégedettnek mondható a szerb hagyományokról, szokásokról tanultakkal kapcsolatban, mert a kiemelkedő választ jelölte meg. A 45%-a pedig elegendőnek tartja azt az ismeretanyagot, amit az órákon megtanulhatnak a gyerekek. Figyelemre méltó, hogy senki nem ítélte ezt túl kevésnek. Tehát a válaszadók szerint a népismereti nevelés-oktatás ezen a területen a nemzetiségi elvárásoknak megfelelően tudja biztosítani azokat az ismereteket, amelyek majd hozzásegíthetik a gyerekeket később felnőttként is, hogy identitásukat megőrizzék, értékeiket megbecsüljék és ismerjék, hagyományaikat ápolják és megmutassák másoknak is. Mindezzel kapcsolatban lényegesnek tartom megemlíteni, hogy a szerb tannyelvű iskolák pedagógiai programja tartalmazza a szerb néptánc és népzene tanórán kívüli oktatását is.

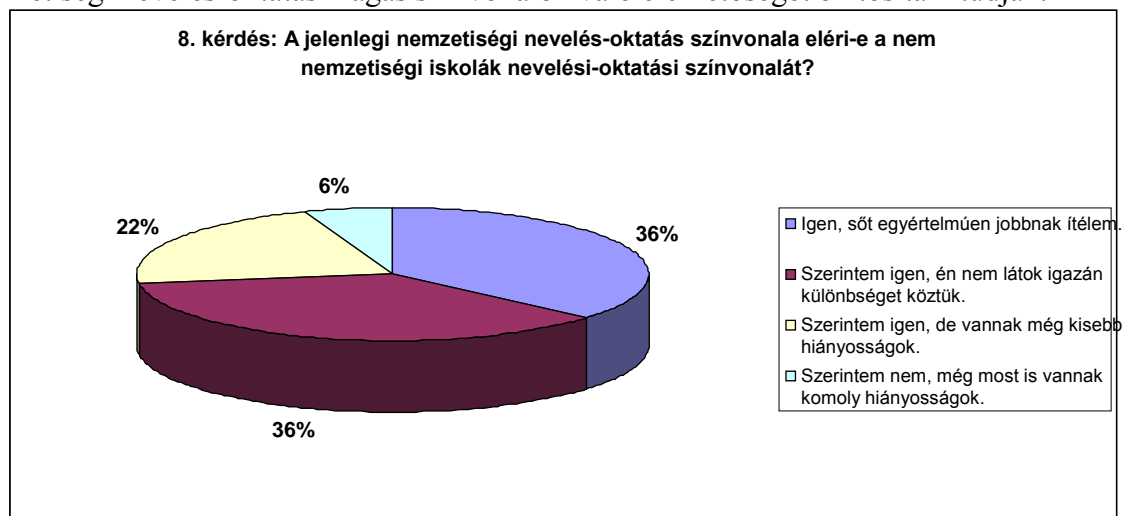

Természetesen az egyik legfontosabb dologról van szó, hiszen ez a nemzetiségi létük alapja, és az identitáshordozó kincsük is egyben. Hiszen „nyelvében él a nemzet”! Mindenki tudja, hogy ettől nagyobb önmegtartó erő nem létezik. Ha valaki nem beszél, nem használja az anyanyelvét, megszűnik ahhoz a nemzethez tartozni, egy másik nép nyelvén fog gondolkodni

és érezni is. Itt a teljes, minden tantárgyat érintő, és az anyanyelvi órákon elsajátítható nyelvtudás szintjére kérdeztem rá. Hiszen a nemzetiségi iskoláknak az elsődleges feladata és célja a nemzetiségi anyanyelv minél magasabb színvonalon való elsajátíttatása. A megkérdezetteknek a 87%-a nagyon elégedett gyermeke nyelvtudásának a szintjével, 11%-uk jelölte azt, hogy elvárásának még éppen megfelel, és 2%-uk érzi úgy, hogy gyermekük csak gyenge szinten tudja a nyelvet elsajátítani, és azt is sok segítséggel. Mindent összevetve, a szerb nemzetiségi nevelés-oktatás során, főként a tannyelvű intézményekben, mindenki megkapja annak a lehetőségét, hogy nemzetiségi anyanyelvét magas szinten művelhesse.

Ezzel a kérdéssel rátértem a hipotézis felülvizsgálatára is, hiszen az elgondolásom az volt, hogy a jelenleg hatályos törvények lehetővé teszik a nemzetiségi szülők számára a döntési és választási lehetőséget, valamint a nemzetiségi nevelés-oktatás magas színvonalon való elérhetőségét. A szülők 63%-a ugyanezen a véleményen volt, ők úgy értékelték a jelenlegi helyzetet, hogy javult is a színvonal. A szülők 35 %-a pedig elfogadhatónak találta a jelenlegi törvények által biztosított nemzetiségi nevelés-oktatás színvonalát, azonban nem teljesen elégedett vele, hiszen még most is tapasztalhatók nehézségek, és hiányosak a feltételek is. Az utolsó válaszlehetőséget mindössze egy szülő jelölte meg, vagyis a törvényi háttér már jó, de a gyakorlatban nem valósulnak meg az abban foglaltak. Egyetlen szülő sem választotta viszont azt, hogy egyáltalán nem tartja kielégítőnek a mostani lehetőségeket. A kapott válaszok megerősítették a hipotézisben felvázoltak helyességét, vagyis a jelenlegi törvények a nemzetiségi nevelés-oktatás magas színvonalon való elérhetőségét biztosítani tudják.

Ezt a kérdést azért tartottam fontosnak feltenni, mert sokáig a nemzetiségi oktatást úgy ítélték

meg a szülők, hogy annak az oktatási színvonala nem érte el a nem nemzetiségi iskolákét. Többen ezért gyermeküket már az általános iskola felső tagozatától a többségi magyar iskolákba írták be, hogy továbbtanulási esélyeiket biztosítani tudják. A szülők válasza most azonban nagyon pozitív képet mutat. Ugyanis 94%-uk gondolta úgy, hogy a jelenlegi nemzetiségi nevelés-oktatás színvonalát 36%-ban egyértelműen jobbnak, 36%-ban ugyanolyan jónak ítélte, vagyis nem lát köztük különbséget, a szülők 22%-a pedig a kisebb hiányosságokat is figyelembe véve úgy érzi, hogy a nemzetiségi iskolák színvonala eléri a nem nemzetiségi iskolák nevelési-oktatási színvonalát. Mindössze 6% jelölte meg azt a választ, hogy jelenleg sem éri el a nemzetiségi nevelés-oktatás színvonala a nem nemzetiségi iskolákét, és komoly hiányosságokat lát benne. Azért összességében kijelenthető, hogy sikerült a régi bizalmatlanságot felszámolni, nem látnak olyan hátrányokat, ami a többségi magyar iskola választására indítaná őket.

Összegzés

A kutatásom igazolta azon kutatási feltevésemet, hogy a jelenlegi jogszabályok elvileg biztosítják a Magyarországon élő szerb nemzetiség számára, a magas színvonalú nemzetiségi oktatást, művelődést. Ugyanakkor alkalmazásuknak, érvényesülésüknek komoly finanszírozási akadályai vannak. A kutatásom eredményeként továbbá megállapítható, hogy kutatási feltevésemmel ellentétben, a gyakorlatban a szerb nemzeti kisebbség nem tudja maradéktalanul érvényesíteni a jogait a nemzetiségi köznevelésben. A több évtizede fennálló pedagógus-képzési, ellátottsági nehézségeket, és a mai napig is megoldatlannak mondható nemzetiségi tankönyv- és taneszközhiányt a mostani kormányzatnak sem sikerült még megoldania. A kérdőíves kutatásom azt bizonyította, hogy a szerb nemzetiségi oktatás, nevelés gyakorlata — a feltételek hiányosságai ellenére is — magas színvonalú, a szerbek elégedettek vele. A szerb nemzetiségű tanulók a tannyelvű nemzetiségi nevelés-oktatás során, magas szinten tudják elsajátítani az anyanyelvüket. A népismereti órák biztosítani tudják nemzeti értékeiknek a megismerését, kultúrájuk gyakorlását és hagyományaik megőrzését. Így a szerb tanulók a nemzeti identitásukat megőrizhetik.